

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

היכל ששי
קובץ שלשלת האור
שער עשרים ואחד

מאמר

תקעו בחודש שופר

תר"מ

מאת

כ"ק אדמו"ר

אור עולם נזר ישראל ותפארתו כקש"ת

מוהר"ר שמואל

זצוקלה"ה נבג"מ ז"ע מליובאוויטש

יוצא לאור בפעם הראשונה מכת"ק

על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ששים וארבע לבריאה

מאה ושתים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר ז"ע ונ"ד שנה לנשיאותו

לעילוי נשמת

הרה"ת ר' חיים רפאל יצחק ז"ל

בהרה"ח הרה"ת ר' ישראל נח ז"ל

בעלינצקי

נפטר כ"ט אלול, ה'תנש"א

ת. נ. צ. ב. ה.

עשה עמי לא נאמר אלא אשר עשיתי עמו מלמד שיותר מאשר בעה"ב עושה עם העני, עושה העני עם בעה"ב, לפיכך אמרה רות אשר עשיתי עמו, הרבה פעולות והרבה טובות עשיתי עמו בשביל שהאכילני פרוסה אחת והקב"ה גזור מי יהי' העשיר המשפיע ומי יהי' העני המקבל, אבל העני טוען: הן אמת, רבש"ע, בראת עולמך בסוד משפיע ומקבל, אבל מפני מה צריך אני להיות העני והמקבל, ואחר יהי' העשיר המשפיע, ומפני מה לא אהי' אני העשיר המשפיע ואחר יהי' העני המקבל, ומפני מה אני דוקא טובל יסורי עניות בשביל שיתקיים העשיר בעשירותו, וזהו דכתיב תפלה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו. תפלה לעני כי יעטוף בטענתו מפני מה הוא דוקא צריך להיות העני המקבל, ולפני ה' ישפוך שיחו בטענתו מפני מה צריך הוא דוקא לסבול יסורי עניות בכדי שהעשיר יתקיים בעשירות והלא הרבה שלוחים למקום להעשיר איש ולהצליחו, ומפני מה הצלחת העשיר ועשירותו באה בסבת שפיכות דמו ועינויו.

השיחה הקדוש הלזו, הנה לא זו בלבד שפתחה לב עשירי קשינוב ונדבו סכומים הגונים, ובהמגבית ההיא – מעשירי אדעססא וקשינוב – חלצו את בעלי האחויות הבינונים והעניים מן המיצר והעמידום בקרן של פרנסה, אלא עוד זאת השיחה פרשה כנפי' בכל מרחבי המדינה ובכל עיר ועיר אשר דבר השיחה מגיע מאירה אור בדרכי הנהגת העשירים להבין שרש דבר גזירת ההשגחה העליונה, וכל איש ואשה בישראל אשר השי"ת ברכם בלחם לאכול ובגד ללבוש הכירו בהטובה אשר ה' הטוב עשה אתם ויגישו תודה לה' בהושיטם יד עזרה לאחיהם העניים – כל אחד ואחת כפי יכולתם – בעין יפה ובאהבת אחים.

MAAMMAR

TIKU BACHODESH SHOFAR —5640

Copyright © 2004 by

“KEHOT” PUBLICATION SOCIETY

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 774-4000 / Fax 774-2718

Order Department:

291 Kingston Avenue / Brooklyn, New York 11213

(718) 778-0226 / Fax 778-4148

www.kehotonline.com

The Kehot logo is a trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch, Inc.

All rights reserved.

Manufactured in the United States of America

און יעמאלט האבען מיר געזען וואָס דער רבי קאָן מאַכען אפילו פון מאַמעליגע; מיט וואָן, אַז זיי זיינען אויך נתעורר געוואָרען בהתעוררות גדולה.

הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק אמר לי: דעם טאטענס זשארגאָן ווערטער בעת זאָגען חסידות, דאַרפען ווערען חקוק לעד.

פתגמו של הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק: אָבער דער אָרימען טענה'ט פאַר וואָס דאַרף ער עפעס זיין דער אָרימאָן, מיט דעם זיידענס באַשטעטיגונג אַז די טענה פון דעם אָרימאָן איז דאָך אַ טענה צודקת, דאַרף שטיין תמיד פאַר די אויגען, וצריכה לתת כח ועוז לעשות ולחזור ולעשות אך טוב לכל מי שאפשר בכלל, ולבני תורה ושומרי מצוה בפרט.

*

סגן⁵ שר השרים הצורר קלימאוו . . נתן פקודות מיוחדות בנימוקים שונים להגדיל את המס על בעלי האחוות, מבעלי האחוות האינם יהודים העלים עין, ומהיהודים תבע בכל תוקף הדין, בעלי האחוות העשירים אף שבמדה ידועה גם בהם נגע דבר המס, אבל כאין היה נגד הרוחים הגדולים שהרויחו, לא כן הבינונים והעניים אשר להם הציק המס מאד מאד, ומשנה לשנה הלכו הלוך ודל, עד שבשנת תרכ"ח הרבה מאד וביותר במחוזות קאלאראש ובענדערי באו עד משבר, כי לא יכלו לשלם את המס שנתקבץ במשך כשנתיים, ולבד זה שעמדו להתגרש מנחלותיהם היו צפויים לעונשי מאסר וכדומה בקנסות גדולים.

הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק רבי שמואל זצוקלה"ה נבג"ם זי"ע שהי' ראש עסקני הכלל בדורו התענין במצבם ויבקש לעזרם ולפי שרוב בעלי האחוות העשירים במחוזות קאלאראש ובענדערי גרו בעיר קישינוב הנה כשנסע הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק ר' שמואל ממאריענבאד, בתחלת אלול שנת תרכ"ח, לביתו לליובאוויטש נסע דרך אדעססא בכוונה לעשות מגבית לטובתם באדעססא ובקישינוב. עשירי אדעססא נתעוררו בהתעוררות טובה וינדבו סכומים הגונים, לא כן עשירי קישינוב שלא התעוררו בהתעוררות הראוי'.

באחת שיחות הקדש שהואיל הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק ר' שמואל לשוחח בהתועדות עשירי קישינוב [בוא"ו תשרי תרכ"ט]⁶ אמר:

הקב"ה ברא את עולמו וברואיו בסוד משפיע ומקבל, השמים והארץ השמים משפיעים גשמי ברכה והארץ מקבלת. גם בצמחים יש משפיע ומקבל כהא דתנן (פסחים פ"ד מ"ח) מרכיבים דקלים כל היום – בארבעה עשר בניסן. – וכן בבני אדם יש עשירים ומשפיעים, ועניים מקבלים. העשירים צריכים לתת, והעניים צריכים לקבל, והוא טובת העשירים כדרשת רז"ל ע"פ אשר עשיתי עמו (רות ב, יט) אשר

ב"ה.

פתח דבר

לקראת ראש השנה ה'תשס"ה הבעל"ט, הננו מוציאים לאור את המאמר ד"ה „תקעו בחודש שופר" והמאמר שלאח"ז מאת כ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע מר"ה תר"מ.

המאמר נדפס כאן בפעם הראשונה מבוך כתי"ק, והוא תדפיס מ„ספר המאמרים תרל"ט" חלק ב' שנמצא בדפוס.

בסוף הקונטרס הוספנו ב' קטעים מרשימות כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ אודות מאמר זה כפי שנאמר בשנת תרכ"ט ד"ה „תפלה לעני כי יעטוף". ולהעיר שהתחלת המאמר בעת אמירתו בשנת תר"מ היה ג"כ עה"פ „תפלה לעני" (ראה בהמ"מ להמאמר).

*

לתועלת הלומדים ומעיינים הוספנו בשולי הגליון ציונים ומראי מקומות – נערכו ע"י הרה"ת ר' אלי' שי' מטוסוב והרה"ת ר' יהונתן דוד שי' (בהרב"צ ע"ה) רייניץ.

מערכת „אוצר החסידים"

מוצש"ק נצו"י כ"ה אלול ה'תשס"ד
מאה ושתיים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע ונ"ד שנה לנשיאותו
ברוקלין, נ. י.

(4) מאַמעליגע מיט וואָן: מאַמעליגע – מין דייסא החכימה על אנשי חבל קישינוב וכן היין (וואָן – במבטא יהודי רומיניא).
(5) נדפס באג"ק כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ כרך

(6) ראה אג"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"ד שם ע' מג ואילך שכ"ק אדמו"ר מהר"ש שהה בקישינוב מאלול תרכ"ח עד חשון תרכ"ט והמאמר תפלה לעני נאמר בו' תשרי תרכ"ט.

הוספה

קטעים מרשימות כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע אודות מאמר זה
כפי שנאמר בשנת תרכ"ט

ביום השלישי – מספר החסיד הרז"ז – ו' תשרי [תרכ"ט] באו הרבה מגבירי העיר ונכבדי קישינוב להוד כ"ק אדמו"ר [מהר"ש] לבקש, כי להיות העיר גדולה – כ"י – והרבה זקנים וחלושים שלא יכלו לבוא בר"ה לשמוע את התורה אשר אמר הוד כ"ק אדמו"ר, על כן מבקשים המה אשר יואיל הוד כ"ק אדמו"ר להגיד תורה ביום ההוא, בשעה אשר יאות לפניו. והוד כ"ק אדמו"ר נאות להם, ויגביל המועד לשעה הרביעית.

חדר גדול רחב ידים הי' בהחצר ההוא אשר דר שם הוד כ"ק אדמו"ר (ושם התפללנו בר"ה) אבל בשעה אחת כבר נתמלא כולו. ובהיות האויר טוב, הנה עפ"י רשיון הוד כ"ק אדמו"ר הוציאו את הבימה לחצר, ובשעה הקבועה יצא הוד כ"ק אדמו"ר מהיכלו, ויעלה על הבימה וישב על הכסא אשר הוכן עבורו. החצר הי' מלא מפה לפה, והדרת קדש בשקיטה חרישית חפפה על כל העומדים בחצר ועל גגי בניני החצר, והאילנות הגבוהים אשר בחצר ההוא.

הוד כ"ק אדמו"ר הואיל להגיד המאמר: תפלה לעני כי יעטוף ולפני הוי' ישפוך שיחו. ונועם קול קדושתו נשמע למרחוק, וכל העם רואים את פני קדש הקדשים ושומעים כל הגה היוצא מקדושת לב הוד כ"ק אדמו"ר בהתעוררות העבודה.

נושא תוכן המאמר תפלה לעני כו' נודע הוא בביאורי ענין משפיע ומקבל בכל הפרצופים הספירות והבחירות, והבכח הוא אשר משום זה צריך להיות גם למטה בציור אדם עני ועשיר להיות ענין משפיע ומקבל, העני הוא המקבל, והעשיר הוא המשפיע. אבל – הרים הוד כ"ק אדמו"ר את הדרת קדושת קולו ואמר – כמדבר בקול טענה – אמת הדבר ואיילע אין כללות העולמות און אין עולמות בי"ע הפרטים בעדאָרף זיין דער ענין פון משפיע און מקבל, איז דערפאַר בעדאָרף אויך למטה, אין דעם ציור קומה פון נשמות ישראל אויך זיין דער ענין פון משפיע און מקבל, אָבער דער אָרימאָן טענה'ט פאַר וואָס דאָרף ער עפעס זיין דער מקבל, און די טענה פון דעם אָרימאָן איז דאָך אַ טענה צודקת.

בהשמע דברי קדש הללו מפני קדושת הוד כ"ק אדמו"ר, הנה געה העם בככי, הלואי – אמר החסיד הרז"ז נ"ע – הייתי זוכה לבכות בתמימות כזו ביומי האחרון.

בס"ד. (ליל ב' דר"ה, תר"ם).

תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגיגנו, וי"ל למה נאמר בחדש סתם ולא נאמר באיזה חדש, ורז"ל למדו שזה בר"ה לפי שנא' בכסא ליום חגיגנו, איזהו חג שהחדש מתכסה בו הוי אומר זה ר"ה, לפי שרוב המועדים הם באמצע החדש ויו"ט של ר"ה בתחלת החדש שאז הלבנה מתכסה כו'. אך מ"מ אינו מובן למה לא נאמר בפירוש בחדש השביעי, כמו שנאמר בתורה ובחדש השביעי באחד לחדש יום תרועה יהי' לכם, ולמה תלה כאן הכתוב ענין תקיעות דראש השנה בכסא כו' היינו במה שהחדש מתכסה דוקא, ומה שייך תקיעת שופר למה שהחדש מתכסה דוקא כו'. אך הענין הוא דהנה כתיב ארץ אשר הוי' אלקיך דורש אותה תמיד כו' מרשית השנה

בהמשך ר"ה תרנ"ט]. וראה שם ס"ע ב'תפה ואילך].
תוכן המאמר נמצא בשינויים וכו' בד"ה ארשב"נ תר"צ (סה"מ קונטרסים ח"א קית, א ואילך). ובד"ה תקעו בחודש וד"ה דרשו הוי' בהמצאו בסה"מ תשח"י. חלק מהמאמר הובא ונת' בד"ה והי' ביום ההוא דיום ב' דר"ה תשכ"ח (סה"מ מלוקט ח"ו ע' ו ואילך). ובד"ה זה דש"פ האיזנו תשכ"ח. וראה גם ס' השיחות תשי"ע ע' 50. אגרות קודש כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"ד ע' מדיה. ח"ו ע' רנו.

בבוך גוכתי"ק תרל"ט (מס. 1069) חסר חלקו הראשון של המאמר (עד אמצע פ"ד), ונדפס כאן ע"פ כת"י מעתיקים: מס' 574 רלה, ב. 717 קמא, א. ועוד.

דהנה כתיב ארץ אשר הוי' אלקיך דורש אותה תמיד: בכ"ז ראה בארוכה אוה"ת עקב ע' תרא ואילך. וע' תרה ואילך.

תקעו בחודש שופר: מאמר זה (והמאמר שלאחריו) הוא ד"ה זה בסה"מ תרכ"ז ע' תכח ואילך. וכאן הוא בתוס' הגהות. חלק מהמאמר (ספ"א עד ספ"ה) הוא ד"ה תפלה לדוד הטה ה' אונג הנמצא בין מאמרי תשרי תרכ"ז [ראה סה"מ תרכ"ז ע' XVI]. לקמן בהוספות נדפסה הנחת כ"ק אדמו"ר מהורש"ב ממאמר זה ושם ההתחלה: תפלה לעני כי יעטוף. המאמר מיוסד על ד"ה תפלה לעני באוה"ת דרושים לר"ה ע' אישצא ואילך.

לכללות המאמר ראה גם אוה"ת משפטים ע' אקסח. פרקים ו-ח מהמאמר מיוסדים על ד"ה תקעו בחודש בלקוית לר"ה נד, סע"ד ואילך. [הובא בד"ה תפלה לעני באוה"ת שם. – ונו"א בס' מאמרי אדה"ז תקס"ח ח"א ע' תיד ואילך. וביאור ע"ז שם ע' תיח ואילך. ועוד ביאור ע"ז באוה"ת דרושים לר"ה (כרך ו) ס"ע ב'תנב ואילך [הובא ונת']

המאמר דראשית שנת תרכ"ח.

(3) תוכן המאמר . . . נודע הוא: ראה ד"ה אמר ר' שמואל בי"נ כו' עולה של תשובה [סה"מ קונטרסים ח"א קית, א].

(1) נדפס באג"ק כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"ד ע' מדיה. ובספר התולדות אדמו"ר מהר"ש שבעריכת כ"ק אדמו"ר ז"ע ע' 16. הערות כ"ק אדמו"ר ז"ע נדפסו כאן באותיות בולטות.

(2) המאמר תפלה לעני: וצ"ע אם זהו

יד מותר לעשותה של ראש, אבל של ראש אסור לעשות לשל יד לפי שמעלין בקדש כו', ואעפ"כ תפלה של יד קודם, לפי שתש"י הוא בחי' עני יד כהה, ולכך מלובש בה תענוג יותר מבשל ראש, וכדי שיוכל להניח תש"ר צריך להניח מקודם תש"י כי בלי תש"י א"א להניח של ראש כו', וכמו שאנו רואים שבמשה נאמר לך רד רד מגדולתך כלום נתתי לך גדולה אלא בשביל ישראל, והיינו לפי שישאל נק' עם עני וכמ"ש ואת עם עני תושיע, והיינו לפי שעם עני שהוא בחי' תפלה לעני הוא ממשיך את בחי' תפלה למשה, וכך תש"י הוא ממשיך את בחי' תש"ר.

והנה באמת כל אדם יכול לבוא למדרגת עני, והענין הוא דהנה עני הוא בחי' ענוה וכמ"ש עני ורוכב על החמור ות"י ענותן, והיינו לפי שענוה הוא בחי' ביטול ושפלות, וע"י ענוה יכול להגיע למדרגת עני כו'. וזהו מ"ש במשה והאיש משה ענו מאד מכל האדם, והיינו לפי שמשה אף שהי' בחי' שמש פני משה כפני חמה, אעפ"כ הי' בו ג"כ המעלה של בחי' סיהרא שהוא בחי' עני וכמ"ש ועינינו מאירות כשמש וכירח שהיו בו ב' המעלות של שמש וירח כו', והיינו שע"י ענוה יכול להגיע לבחי' עני כו'. וזהו שדוד אמר ע"ע כי עני ואביון אני, והיינו לפי שתפלת עני הוא מגיע למעלה מאד מחמת שעני מגיע לבחי' מיצר שהוא בחי' רעו"ד. ולזה ברה"ה צריך שיהי' רשה בתחלתה, לפי שע"י שרשה בתחלתה בחי' עני שהוא בחי' תשר"ת גנוחי גניח ילולי יליל, ע"י נמשך למעלה מעצמות אוא"ס, כי בתרועה יש עוד פי' לשון חיבה וריעות שע"י נמשך בחי' אהבה וריעות מהקב"ה לישראל וע"י נמשך סליחת העוונות כו', וזהו תקעו בחודש שופר בכסא ליום חגיגו בכסא דוקא.

כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב, הנה יש ב' בחי' יעקב וישראל, ישראל הוא בחי' לי ראש שהוא בחי' נשמות צדיקים, ויעקב הוא בחי' יו"ד עקב שהוא בחי' נשמות בינונים, אך משפט דאיהו רחמי והיינו שאף שמשפט הוא בחי' דין, אך הוא בחי' התכללות דין ורחמים שהוא בחי' שיתף עמו מדה"ר, וזהו שיעקב אמר והי' הוי' לי לאלקים שהוא בחי' שיתוף ש' הוי' עם ש' אלקים כו', והנה ע"י נמשך שיהי' הוי' כאלקים יחשב והיינו שע"י נמשך שיהי' המשכה מלמעלה מש' הוי' עד שש' הוי' דעתה יהי' כאלקים יחשב כו'.

והי' הוי' לי לאלקים . . . שיתוף שם הוי' עם שם אלקים . . . ששם הוי' . . . כאלקים יחשב: ראה בארוכה אלקים יוצא כא, ד. כב, ג.

לקו"ת דרושים לשבת שובה סד, ג.ד. וראה גם תו"א ויצא כא, ד. כב, ג.

ועד אחרית שנה, מרשית חסר כתיב, ולמדו רז"ל מזה בגמ' ר"ה דט"ז ע"ב א"ר יצחק כל שנה שרשה בתחלתה מתעשרת בסופה שנאמר מרשית השנה ועד אחרית, סופה שיש לה אחרית, ע"ד מ"ש ואחריתך ישגה מאד כו' וע"ד ויש תקוה לאחריתך כו', כי אחרית ע"ה גימ' כתר, ופרש"י שרשה מתחלתה שישאל עושין עצמן רשין ברה"ה לדבר תחנונים ותפלה כענין שנאמר תחנונים ידבר רש, היוצא מזה שברה"ה צריך להיות בחי' רש כו'.

ולהבין זה י"ל מקודם מ"ש תפלה לדוד הטה ה' אונך ענני כי עני ואביון אני, וי"ל למה קרא עצמו עני, שהרי הי' חסיד ג"כ וכמ"ש אח"כ שמרה נפשי כי חסיד אני ולמה קרא עצמו עני, שהרי באמת עני הוא היפך מדריגת החסיד, שהרי ארז"ל אין עני אלא בדעת וא"כ איך הוא חסיד, ואם הוא חסיד לא יתכן שיקרא עצמו עני. וגם מהו ענין שאמר הטה ה' אונך ענני כי עני ואביון אני, שמשמע שמה שמבקש שיטה ה' אונך לענות לו על בקשתו זהו מחמת הטעם להיותו עני ואביון כו', ומהו גודל מעלת העני כ"כ. גם י"ל משארז"ל יאה עניותא לישראל כברזא סומקא לסוסיא חיורא, ובמד"ר ארז"ל יאה מסכנותא לברתא דיעקב כעיקרא סומקא ברישי' דסוסיא חיורא, מהו המעלה של עניות כו'. אך הענין הוא דהנה כתיב ב"פ תפלה, תפלה לעני כי יעטוף, ותפלה למשה איש האלקים, ואיתא בזהר מלמד שתפלה למשה ותפלה לעני כי יעטוף שניהם שוים, שגם בחי' תפלה לעני הוא ג"כ שוה במדריגה לבחי' תפלה למשה כו'.

ב) ובזה יובן מ"ש זה עני קרא וה' שמע, דלכאורה אינו מובן שהרי תיבת זה הוא מיותר שהי' צריך לכתוב עני קרא וה' שמע ולמה נאמר זה עני קרא, אלא לפי שזה קאי על משה, וכמשארז"ל כל הנביאים נתנבאו בכה משה נתנבא בזה, וכתיב כי זה משה האיש, וכן איתא במנחות יבא זה ויקבל זאת מזה לעם זו, שמשה נק' זה, וזהו זה עני קרא וה' שמע דהיינו שזה שהוא משה היינו תפלה למשה, ועני היינו תפלה לעני קרא וה' שמע שניהם שוים ממש כנ"ל. ועו"ל זה עני שהגם שהוא בבחי' זה בחי' עשיר, זה תפארת בחי' עשיר אספקלריא המאירה, מ"מ קורא עצמו

אחרית ע"ה [= עם הכולל] גימ' כתר: ראה גם לקו"ת צו יג, א. אה"ת ויחי שנח, ב (בשם המאור"א). דרושים לר"ה שם ע' אישצג. סה"מ תרכ"ז ע' תכח. תרל"ב ח"א ע' לה.

עני הוא היפך מדריגת החסיד: בד"ה ארשב"נ תר"צ שם מבאר זה: שהעני הוא מוכנע ושפל בטבעו, וחסיד הוא תקיף ומרומם בטבעו כו', וכן בענין המוחין הרי מדרי' חסיד הוא שיש לו ידיעה והשגה בענין אלקי, ועני ארז"ל אין עני אלא בדעת.

משארז"ל יאה עניותא לישראל כברזא סומקא: בגמ' (חגיגה ט, ב): "יאה עניותא ליהודאי". — וראה לקו"ת ראה לג, א. שה"ש נא, סע"ג.

ובמד"ר . . . כעיקרא סומקא ברישי' דסוסיא חיורא: בויק"ר (פלה, ו) [הובא בד"ה תפלה לעני באה"ת דרושים לר"ה שם]: "כערקא סומקא ברישא דסוסיא חיורא". [ובפי' המ"כ שם: נאה ויפה העניות לבת יעקב כרצועה אדומה בראש סוס לבן]. ושם פי"ג, ד: "כעזקתא סומקתא דעל לבייה דסוסיא חיורא". וראה גם שהש"ר פ"א ע"פ משכני.

ט"ת) והנה י"ל עוד טעם מה שר"ה צ"ל בחי' רשה כו' בחי' עני, דהנה אנו אומרים ועינינו מאירות כשמש וכירח, והקשה הה"מ ז"ל שאם אנו אומרים כשמש וא"כ מה שייך לומר עוד וכירח, שהרי אין ערוך השמש לירח כלל, ואור הירח הוא טפל ובטל לגמרי לגבי אור השמש. ותירץ הה"מ ז"ל שיש מעלה בירח מה שאין בשמש, והיינו לפי שהירח מקבל אור חדש מה שלא הי' לה מקדם ע"כ מלובש בזה תענוג יותר, משא"כ באור השמש שאין בה שינויים כלל אלא כו', אין מאיר בה התענוג כ"כ, לפי שתענוג תמידי אינו תענוג, ואמר משל ע"ז מעני ועשיר, שאנו רואים שכשעני משתכר מאה זהובים מתענג מזה יותר ממלך שיש לו סגולת מלכים, והיינו לפי שהוא אצלו דבר חדש שלא הי' לו מקודם שהי' עני בתכלית העניות, ואח"כ כשיוצא מהעוני הוא מתענג מאד בזה כו' יותר מהעשיר, שאף שלעשיר יש הרבה יותר מזה אעפ"כ אינו מתענג מזה כלל, לפי שתענוג תמידי אינו תענוג. וזהו שאנו מבקשים ועינינו מאירות כשמש וכירח, והיינו לפי שירח לית לה מגרמה כלום ואח"כ כשמקבלת אור מהשמש מלובש בזה תענוג גדול, והנה תענוג היא בחי' גבוה מאד וכמ"ש וקראת לשבת ענג, אז תתענג על הוי', שתענוג הוא למעלה מש' הוי', ענג ר"ת עדן נהר גן כו', ולפי שמלובש בה תענוג יותר ע"כ אנו מבקשים שיהי' כו' ב' המעלות כשמש שיש בה אור רב בעצם ואין בה שינוים כלל, וכירח שמקבלת אור חדש שמלובש בזה תענוג עליון כו'.

וְזָהָן שבר"ה הוא דוקא בכסא ליום חגיגו, לפי שע"י שמתכסה הלבנה ואין לה שום אור, ואח"כ מקבלת אור חדש ע"י נתלבש בזה תענוג עליון כו', והנה ע"י תענוג עליון ע"י נמשך סליחת העוונות וכמו שאנו רואים למשל המלך כשהוא מתענג אז הוא שולח לאסירי המלך חפשי וסולח לעוונם, וכך ע"י שמאיר תענוג עליון למעלה ע"י נמשך סליחת העוונות, ולזה בר"ה צריך שיהי' דוקא בכסא לפי שבר"ה צריך להמשיך בחי' סליחת העוונות כו', וזהו דוקא ע"י שהלבנה מתכסה ומתלבש בה תענוג עליון כו'.

י"ד) וּבְזָה יובן מה שתפלה של יד הוא קודם לתפלה של ראש, שאף שתפלה של ראש יש בו ד' בתים, ובתפלה של יד אין בו כ"א בית א', וכן רצועה של

התורה ח"א (הוצאה שני') בהוספות ע' 7. ענינים ע' תיד. תו"ח תולדות קמז, ב. ויצא כה, א. מאמרי אדהאמ"צ שמות ח"ב ע' תסו. קונטרסים ע' תקסח. אוה"ת נח, ס, א. מטות ע' אישכט. רשימות הצ"צ לתהלים (יהל אור) ע' שעג. ועוד.
למשל המלך כשהוא מתענג... שולח לאסירי המלך חפשי: ראה בכ"ז לעיל סד"ה ארע"ק אשריכם ישראל.

ועינינו מאירות כשמש וכירח והקשה הה"מ ז"ל... ותירץ הה"מ ז"ל: בס' אור תורה פד, סע"ד ואילך. — הובא ונת' בתוס' הגהות בד"ה תפלה לעני באוה"ת דרושים לר"ה שם ע' אית-תא. והבא לקמן (עד התיבות: וזהו שבר"ה) הוא תוכן תורת הה"מ שם בתוס' ביאור.
שתענוג תמידי אינו תענוג: ראה כתר שם טוב ס"ו קכא (טז, א). לקו"א להה"מ מא, ב [בשם הבעש"ט]. מאמרי אדה"ז תקס"ג ח"א ע' רו. על

עני, פי' עני ע"ד מ"ש עני ונכה רוח, ולכאורה משמע שהם ב' בחי', ובאמת הכוונה שאינו עני בעצם היינו בחי' עני בדעת, אלא שהגם שהוא עשיר עכ"ז מחזיק עצמו לעני בדעת לפי שהוא נכה רוח ושפל בעיני עצמו כמ"ש והייתי שפל בעיני כו', וע"ד משימים עצמם כבהמה שאין לה דעת וכמ"ש אדם ובהמה וארז"ל בני אדם שהם ערומים בדעת כאדם ומשימי' עצמם כבהמה בחולין ד"ה ע"ב, ופרש"י כבהמה דכי הרוח, והיינו כעני שהוא נכה רוח. ועמ"ש בס' במדבר בד"ה ומקנה רב בענין אני חכמה שכנתי ערמה, ומשם יובן ענין ערומים בדעת, ומ"מ להיותם דכי הרוח משימים עצמם כבהמה היינו כבהמה רבה כו'. ופעם איתא בזהר שתפלת העני קודם לתפלה למשה, וראייתו מתפילין של יד ותפילין של ראש, שתפלה של יד נק' תפלה לעני לפי שתפילין של יד הוא על יד כהה, ויד כהה לגבי יד ימין נק' עני לפי שחסרה כח נגד יד ימין, כמו העני שחסר נגד העשיר, ותפלה של ראש הוא בחי' תפלה למשה, ואעפ"כ מקדימין תפילין של יד לתפלה של ראש. ולכאורה אינו מובן למה תפלה לעני קודם לתפלה למשה, שהרי אף לפי דעה זו שנת"ל ששניהם שוין ג"כ אינו מובן למה יהיו שניהם שוים, וכ"ש שתפלה לעני יהי' לזה מעלת הקדימה שזה אינו מובן לכאור' למה הי' תפלת העני קודם כו'.

אך הענין הוא דהנה מתחלה י"ל למה ברא הקב"ה עניי, והעני צריך לקבל מהעשיר, למה לא ברא שיהיו הכל שוים, ולכה"פ שלא יצטרך העני לקבל מהעשיר אלא שיקבלו כולם השפעתם מלמעלה כו'. והגמ' משני לפי שנא' מלוה ה' חונן דל שחונן דל הוא מלוה ה', נמצא שמה שנותן הרי הוא מלוה להקב"ה, שהרי הקב"ה הי' צריך ליתן להעני המצטרך לו, והעשיר הנותן לו הרי הוא מלוה להקב"ה ונותן לעני תמורת זה מה שהקב"ה הי' צריך ליתן בעצמו להעני, ואח"כ משלם הקב"ה לעשיר בתוס' מרובה וכמארז"ל ע"פ עשר תעשר עשר בשביל שתתעשר. וגם זה אינו מובן למה צריך הקב"ה ללוות ממנו ואח"כ לשלם לו, הי' לו לכתחלה ליתן לעני ולא הי' צריך הקב"ה ללוות מהעשיר. אך ברבות משני כדי שיזכו זה לזה, שכשם שהעשיר מזכה להעני כך העני מזכה לעשיר וכמ"ש ברות אשר עשיתי עמו, והיינו שע"י יש זכות ומצוה לעשיר כו'.

ועמ"ש בס' במדבר בד"ה ומקנה רב: אוה"ת מטות ע' אישמג. וראה גם סד"ה תרל"ג ח"א ס"ע מדה-ושנ'.

אך הענין הוא... למה ברא הקב"ה עניי: בהבא לקמן ראה גם אוה"ת עקב ע' תקנא.
והגמ' משני לפי שנא' מלוה ה' חונן דל שחונן דל הוא מלוה ה': ז"ל הגמ' (בי"ח, א), "שאל כו' את ר"ע אם אלקיכם אוהב עניים מפני מה אינו מפרנסם". ובהמשך הגמ' שם: "ארי" מאי דכתיב מלוה ה' חונן דל, אלמלא מקרא כתוב אי אפשר

היש לאין וקבלת עומ"ש ברצון, ולזה עושין ר"ה דוקא ביום ששי שנברא אדה"ר לפי שאז הי' עיקר המכוון של הבריאה שהוא בחי' התגלות ש' הוי' בשם אלקים כו'.

ח) והנה בכל השנה ממשיכים ג"כ יחוד ש' הוי' בש' אלקים כו', והיינו ע"י המצות כי רמ"ח פקודין הם רמ"ח אברים דמלכא, פי' מלכא הוא למעלה מבחי' מל', כי מלכא היינו ע"ד יחוד ש' הוי' בשם אלקים, וזהו שארז"ל שעל כל מצוה אומרים לשם יחוד קוב"ה ושכינתי' שהוא בחי' יחוד ש' הוי' בש' אלקים, וזהו משארז"ל למה קדמה פ' שמע לוהא"ש כדי שיקבל עליו עומ"ש תחלה ואח"כ יקבל עליו עומ"צ, והיינו לפי שקבעומ"ש הוא בדרך כלל, ואח"כ קבעומ"צ הוא דרך פרט כו'. וזהו בכל השנה ע"י המצות נעשה יחוד ש' הוי' בש' אלקים, אך זהו בדרך פרט. אך בר"ה נעשה היחוד בדרך כלל שהוא בחי' קבעומ"ש על כל השנה, שע"י נעשה היחוד בד"כ.

והנה בזה יובן מה שר"ה צריך להיות רש כו', והיינו לפי שבר"ה הוא בחי' היחוד של ש' הוי' באלקים שהוא בחי' יחוד שמשא וסיהרא, והנה זה היחוד נעשה דוקא ע"י בחי' עני דוקא, לפי שעני הוא בחי' מיצר בצר לך ומצאוך כו', וזהו ענין שבר"ה צ"ל בחי' רש, תחנונים ידבר רש שהוא בחי' תקיעת שופר, כי שופר הוא בחי' מיצר מן המיצר קראתי י"ה, וע"י נעשה יחוד ש' הוי' בשם אלקים, וכמ"ש עלה אלקים בתרועה ה' בקול שופר, דהיינו שע"י השופר נעשה יחוד ש' הוי' וש' אלקים כו'.

וזהו תקעו בחדש שופר בכסא ליום חגיגו, שתקיעת שופר שייך לבכסא דוקא שאז החדש מתכסה, והיינו לפי שאז הלבנה היא בתכלית העניות לפי שבאמצע החדש כשהיא במלואה אינה נק' עני, ובתחלת החדש אז היא נק' עני כו', וע"י שהיא בחי' עני ל"ל מגרמה כלום ע"י נעשה בחי' יחוד שמשא וסיהרא כו'. וזהו שנאמר תקעו בחדש סתם ולא נאמר באיזה חדש, רק בכסא ליום חגיגו שתלה ר"ה במה שהלבנה מתכסה דוקא, לפי שר"ה צ"ל רשה בתחלתה תחנונים ידבר רש, לפי שע"י עני שהוא בחי' מיצר ע"י נעשה יחוד ש' הוי' באלקים, והיינו כי כדי שיהי' היחוד ש' הוי' וש' אלקים צריך שיהי' נמשך מלמעלה מש' הוי', וזהו ע"י עני דוקא שהוא בחי' מיצר בחי' רעו"ד כי למחבת"כ אבל נתפס הוא ברעו"ד כו', וזהו ענין תקיעת שופר, תקיעה הוא קול פשוט צעקה פנימי' צעק לבם אל ה' בחי' קול פשוט, ושברים הוא בחי' גנוחי גניח ילולי יליל שהוא בחי' בכי' מים תחנונים בוכין אנו בעינינו למהוי קדם מלכא כו'.

וזהו משארז"ל למה קדמה פ' שמע לוהא"ש : סה"מ תרכ"ו ע' שלג ואילך. וס"ע שלט ואילך. ראה בכ"ז בארוכה סידור עם דא"ח עג, ג ואילך. תרכ"ט ע' רג ואילך.

ג) והנה באמת זה שנבראו עניים יש בזה כוונה עמוקה, דהנה למעלה בכל סדר השתלשלות יש בחי' משפיע ומקבל, דהנה כל סדר השתל' הוא בדרך משפיע ומקבל, כמו בחי' זו"נ דאצי' שבחי' ז"א הוא משפיע לנוק', ועד"ז למעלה יותר בבחי' חו"ב הוא ג"כ בדרך משפיע ומקבל, שחכ' נק' אב הוא בחי' משפיע ובינה היא בחי' אם בחי' מקבל, ועמ"ש בע"ח שער י"א הוא שער עתיק יומין פ"א, וז"ל כי עת"י דאצי' כל עצמותו נעשה משני בחי' אלו מ"ה ובין, מ"ה שבו הוא בחי' עתיק דדכורא, ובין שבו הוא בחי' נוק' דעתיק. ונמצא כי גם בע"ק הוא בחי' משפיע ומקבל, ואפי' בכלליות ההשתל' בחי' הק"ו הוא ההשפעה הנמשכת מא"ס ית' שלפני הצמצום כו'. ובחי' משפיע ומקבל שבשמות היינו שם הוי' ושם אלקים, שם הוי' הוא בחי' משפיע, ושם אלקים ושם אד' הם בחי' מקבל. וכמ"ש וה' בהיכל קדשו היכל בגימ' אד', כוס בגימ' אלקים. ולפי שיש למעלה בחי' משפיע ומקבל ע"כ הוכרח שיהי' למטה ג"כ בחי' משפיע ומקבל בחי' עשיר ועני כו', וע"י יחוד עשיר ועני בחי' משפיע ומקבל למטה ע"י נעשה למעלה ג"כ בחי' יחוד משפיע ומקבל יחוד שם הוי' בשם אלקים. ובזה נק' זה בשם יחוד שמשא וסיהרא, דהנה סיהרא נק' בשם עני, דסיהרא לית לה מגרמה כלום, שאין לה שום אור בפ"ע כ"א שמקבלת מאור השמש. וזהו פני משה כפני חמה ופני יהושע כפני לבנה, לפי שמשא הי' משפיע לבד ולא הי' מקבל משום אדם, והגם שהי' מקבל תורה כמארז"ל משה קיבל תורה מסיני, אך זהו שהי' מקבל רק מלמעלה לבד שהי' מקבל משם הוי', אבל למטה לא הי' מקבל כ"א משפיע לבד. אבל יהושע הי' מקבל ממשא, ולזה זקנים שבאותו הדור אמרו אוי לאותה בושא אוי לאותה כלימה, לפי שאין ערך אור השמש לאור הלבנה. נמצא ששרש העני והעשיר נמשך משמשא וסיהרא, ולפי שסיהרא לית לה מגרמה כלום ע"כ עני לית לי' מגרמי' כלום. אך המכוון ממה שסיהרא לית לה מגרמה כלום זהו בכדי שיהי' יחוד שמשא וסיהרא. וזה המכוון נגמר ע"י השפעת העשיר לעני וזיכוי מה שהעני מזכה להעשיר, כי ע"י שנעשה יחוד עני ועשיר ע"י נעשה למעלה ג"כ יחוד שמשא וסיהרא כו'. ובזה יובן מה שתפלה לעני קודם לתפלה למשה, והיינו

עושה עם העני, העני עושה עם בעה"ב, שכן אמרה רות לנעמי שם האיש אשר עשיתי עמו היום ולא אמרה אשר עשה עמי כו' הרבה פעולות והרבה טובות עשיתי עמו בשביל שהאכילני פרוסה אחת. ועמ"ש בע"ח: ראה גם אוה"ת ויקרא (כרך ב) ע' תק. סה"מ תרכ"ו ע' עז.

ושם אלקים ושם אד' הם בחי' מקבל . . היכל בנימ' אד', כוס בנימ' אלקים: ר"ל שהיכל וכוס שניהם בחי' כלים ומקבלים. וראה מאמרי אדה"ז הקצרים ע' תל: היכל אותיות הכלי.

וזהו פני משה כפני חמה ופני יהושע כפני לבנה: ראה בארוכה סה"מ תרל"ג ח"ב ע' תכ

ואילך. [ובהנשמן שם בתחילת המאמר]. וזה המכוון נגמר ע"י השפעת העשיר לעני . . ע"י נעשה למעלה ג"כ: בדי' ארשבי' תריצ' שם מתרץ כאן את הקושיא דלעיל (פ"ב): „וזהו דאי' בזהר דתפלה לעני ותפלה למשה שניהם שוים, דתפלה למשה שהוא כו' תפלת עשיר משפיע, ותפלה לעני מקבל הרי שניהם שוים לפי שע"י עני ועשיר נשלם כללות הסדר דמשפיע ומקבל ונמשך שפע רב בכל העולמות". וממשיך: „אך א"כ אינו מובן למה תפלת עני עוד גדלה מתפלת עשיר, אך הענין הוא דהנה כתי' תפלה לעני . . . [כדלקמן בפסקא שלאח"ז].

לפי שע"י עני ועשיר נשלם המכוון שיהי' יחוד שמשא וסיהרא, והנה עי"ז צריך העני לסבול יסורים וצער.

וזהו מ"ש תפלה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו, שיחו הוא מלשון תרעומות, שיש לעני תרעומות על הקב"ה למה צריך הוא לסבול צער ויסורים ויקבל מעשיר, שבאמת אנו רואים שיש עניים הרבה שהם טובים מעשירים, ואעפ"כ צריך לקבל מהעשיר, וכמ"ש בגמ' רב חסדא ורבה תרווייהו צדיקי גמורי נינהו, ולרב חסדא סמידתא לכלבא לא מתבעי, ורבה לא הוה לי' קמחא דשערי אפילו ללחם, כי באמת מזוני לאו בזכותא תליא אלא במזלא תליא, מזל הוא בחי' גבוה מאד, דהיינו בחי' מזלא דא"א שהוא למעלה מן השכל וטו"ד, ולפי שזה שהוא עני ואין לו כלום הוא בלי טעם, ע"כ יש לעני תרעומות גדולה למה הוא צריך לסבול זה, דהן אמת שמוכרח שיהיו עניים שע"ז יומשך יחוד שמשא בסיהרא, אבל מפני מה הוא העני והרי הוא מתרעם מדוע לא יהי' העשיר עני, והעני עשיר, ועד"ז יוכל כל עני להתרעם מדוע הגיע לחלקו שיהי' הוא העני כו'. אך אעפ"כ בכלל מההכרח שיהיו עניים כו', דהנה כתי' הרם כשופר קולך כמו ששופר צדו א' קצר וצדו הא' רחב ע"ש מן המיצר קראתי י"ה ענני במרחב י"ה שצריך להיות מן המיצר דוקא דהיינו שיהי' מיצר לו בבחי' פנימית ממש. והענין הוא דהנה איתא בת"ז לית מחשבה תפיסא בי' כלל, פ' מחשבה הוא בחי' חכ' כמ"ש בזהר פ' חיי מח' ויובלא דלא אתפרש לעלמין, אבל נתפס הוא ברעו"ד דהיינו בבחי' רצון פשוט, דהנה אית רצון ואית רצון, אית רצון שע"פ שכל וטעם ואית רצון שלמעלה מן השכל וטו"ד, והנה ברצון שע"פ שכל א"א להשיג באלקות, אבל ברעו"ד שהוא בחי' רצון שלמעלה מן השכל נתפס עצמות או"א"ס ממש, וזהו מן המיצר קראתי י"ה דהיינו מבחי' מיצר שהוא בחי' רצון פשוט כו'.

ד) והנה כדי להגיע לבחי' מיצר זה יכול העני להגיע יותר, וכמ"ש רעבים גם צמאים נפשם בהם תתעטף ויצעקו אל ה' בצר להם, שע"י רעבים גם צמאים עי"ז ויצעקו אל ה' בצר להם כו' וכמארוז"ל במד"ר באיכה צריך יהודאי

מזוני לאו בזכותא תליא אלא במזלא תליא: ראה בארוכה סה"מ תול"ג ח"א ע' רלח:ט. ושי"ג. ס"ע רמז:ח. וכמארוז"ל במד"ר באיכה צריך יהודאי לחרובא עביד תשובה: בד"ה תפלה לעני באוה"ת דרושים לר"ה שם מציינ' לשהש"ר פ"א ע"פ משכני, ושם: „עביד תשובא“ [ובמ"כ שם: צריך היהודי לחיי צער ודוחק עד שאין לו לאכול רק חרובין או מקבל מרות ועושה תשובה]. וראה גם ויקיר' פ"ג, ד. פל"ה, ו.

ז) וזהו שבתחלה עלה במח' לברוא את העולם במדה"ד, שהוא בחי' ש' אלקים המצמצם ומעלים, בחי' חד קציר שהוא בחי' צמצום והעלם והסתר כדי שיהיו עולמות בבחי' יש ודבר נפרד כו'. אך ראה שאין העולם מתקיים, והיינו כי אף שנתהוו עולמות בבחי' יש ודבר נפרד, אעפ"כ לא זה הי' תכלית הבריאה שישארו בבחי' יש ודבר נפרד, אלא המכוון הי' שיהי' בחי' ביטול היש לאין כי נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים, ואם הי' הבריאה ע"י ש' אלקים לבד היו נשארים בבחי' יש ודבר נפרד, ולכך שיתף עמו מדה"ר שהוא בחי' ש' הוי', דהיינו שיהי' מאיר ש' הוי' בשם אלקים ויהי' יחוד ש' הוי' בשם אלקים, וכמ"ש גדול ה' בעיר אלקינו שבעיר אלקינו הוא התגלות ש' הוי', הגם שנק' עיר אלקינו אעפ"כ הי' שם התגלות ש' הוי'. ולזה היו קורין במקדש את השם ככתבו, ובמדינה בכינוי ע"י ש' אד' וש' אלקים, והיינו לפי שבמקדש הי' התגלות ש' הוי' כו'. והנה ע"י שמאיר ש' הוי' בהתגלות בבחי' שם אלקים עי"ז נעשה בחי' ביטול היש לאין, וכמ"ש הללי נפשי את ה' אהללה ה' בחיי אומרה לאלקי בעודי, שע"י שהללי נפשי את הוי' דהיינו שמאיר בחי' ש' הוי', עי"ז אהללה ה' בחיי שהוא בחי' האור דהיינו הנשמה, ואומרה לאלקי בעודי שהוא בחי' הגוף, שגם הגוף שהוא בחי' יש ודבר נפרד בטל ג"כ לאלקות כו', וזהו שיתף עמו מדה"ר כו'.

ובזה יובן מה שעושים ר"ה דוקא ביום ששי שנברא אדה"ר, ולא בכ"ה באלול שנברא העולם, והיינו לפי שתחלת הבריאה הי' רק ע"י שם אלקים לבד בחי' מדה"ד שנתהוו בבחי' יש ודבר נפרד לגמרי, ועיקר הכוונה הי' שיהי' יחוד ש' הוי' בשם אלקים, והנה זה היחוד הי' בר"ה כי ביום ששי שנברא אדה"ר הוא שיר ה' מלך גאות לבש דהיינו שהוי' הוא מלך, שמאיר ש' הוי' בבחי' מל' שהוא בחי' שם אלקים כו', ה' מלך תגל הארץ שהוי' הוא מלך, והיינו שבר"ה נעשה בחי' יחוד ש' הוי' בשם אלקים, והיינו לפי שאו קבל אדה"ר עומ"ש וכמ"ש מלכותו ברצון קבלו עליהם, לפי שיש בחי' מלוכה ובחי' ממשלה, מלוכה היא ברצון, וממשלה היא בע"כ, והנה בתחלת הבריאה הי' רק בחי' ממשלה, והיינו לפי שלא הי' מאיר רק בחי' ש' אלקים לבד ולא הי' בחי' ביטול היש לאין ולא היו מקבלים עומ"ש ברצון, אך בר"ה שנעשה יחוד ש' הוי' בשם אלקים אז נעשה בחי' ביטול

בחי' חד קציר שהוא בחי' צמצום והעלם והסתר: ראה תול"ג וירא יד, ס"ע"ג, טו, ריש ע' ד. המכוון הי' שיהי' בחי' ביטול היש לאין: ראה לקו"ת דרושים לשבת שובה סז, ב. וכמ"ש גדול ה' בעיר אלקינו שבעיר אלקינו הוא התגלות שם הוי': ראה בארוכה סה"מ תרכ"ז ע' שסה. וש"נ. אהללה ה' בחיי . . . דהיינו הנשמה ואומרה לאלקי בעודי שהוא בחי' הגוף: ראה שעהיוה"א

פ"ו (פ, ס"ע"ב). ובארוכה סידור עם דא"ח (ע"פ) נו, ג"ד. ובתוס' הגהות ברשימות הצי' לתהלים (יהל אור) ע' תקסה. וס"ע תרצד ואילך. סה"מ עטר"ת ע' קלט. תרפ"ה ע' צב. היש"ת ע' 143. תשי"ז ע' 59.

ובזה יובן מה שעושים ר"ה דוקא ביום ששי: בהבא לקמן בפיסקא זו ראה [נוסף לד"ה תקעו בלקו"ת דרושים לר"ה שם] סידור עם דא"ח רלח, א.

שהוא שם הוי' כו'. וי"ל למה בתחלת הבריאה עלה במח' לברוא את העולם במדה"ד ולא נברא במדה"ר.

אך הענין הוא, דהנה כתיב כי שמש ומגן הוי' אלקים, והיינו כמו למשל שהשמש צריך למגן ונרתק וכמ"ש לשמש שם אהל בהם, והיינו לפי שאם הי' מאיר השמש בלי מגן ונרתק לא היו יכולים לקבל את תוקף אור השמש כו', ועי' המגן עי"ז יכולים לקבל את אור השמש, ואז יכולים ליהנות מהאור כו', וכך ש' הוי' וש' אלקים הוא ג"כ בחי' שמש ומגן, ששם הוי' נק' שמש ושם אלקים נק' מגן ונרתק, והיינו לפי שש' הוי' הוא בחי' מהוה, אך אם הי' ההתהוות עי"ז ש' הוי' לבד לא היו יכולים להתהוות עולמות בבחי' יש ודבר נפרד כמו שהן עתה, אלא שהיו בטלים בתכלית הביטול כביטול זיו השמש בשמש, וכדי שיתהווה עולמות בבחי' יש ודבר נפרד זהו עי"ז ש' אלקים שמסתיר ומעלים על ש' הוי', הגם כי הוי' הוא האלקים כולא חד וגם ש' אלקים הוא מזו' שמות שאינן נמחקין, אעפ"כ הוא בחי' שם המעלים ומסתיר עד שנתהווה בחי' בריאה מאין ליש, כי באמת כח המסתיר הוא ג"כ אלקות כמו כח הנגלה כו' ע' בד"ה מהיכן זכו ישראל לק"ש מיעקב. והענין הוא דהנה כתיב כי אל דעות הוי', שיש שני דעות ד"ע וד"ת, ד"ע הוא איך דכולא קמי' כלא חשיב, וד"ת הוא מה שהבריאה היא יש מאין, ונמצא כי גם בחי' ד"ת נמשך מלמעלה שהרי הוא ית' הוא אל שכולל ב' דיעות אלו, שנמצא גם בחי' ד"ת הוא מלמעלה כו'. ופי' מאין ליש שהרי ממך הכל כתיב ובאמת למעלה הוא בחי' יש וכמ"ש להנחיל אוהבי יש, ולמטה הוא כלא וכאין כו', אך הפי' מאין ליש היינו שלענינו נראה ליש ודבר נפרד, והחיות המחיה אינו מושג לנו וכמ"ש שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה, מי היינו שאינו מושג לנו, ולפי שאם הי' ההתהוות עי"ז ש' הוי' לבד הי' מאיר אלקות בבחי' גילוי ממש והי' בבחי' השגה וגילוי, אך לפי שמי ואלה הוא אותיות אלקים שהוא מסתיר ומעלים את החיות אלקות המחיה כו', ולכך אינו מושג לנו, ולזה נק' הבריאה מאין ליש כו'.

לחרובא עביד תשובה, בבחי' רצון פשוט, ולפי שהעני מגיע יותר לבחי' מיצר עי"ז תפלה לעני קודם לתפלה למשה, ומה גם שטענתו חזקה בתערומת הנ"ל למה יגרע חלקו שיהי' הוא העני, מאחר שגם קיום העשיר א"א להיות כ"א כשיהיו עניים דוקא, שהרי בכלליות ההשתלשלות הוא בדרך משפיע ומקבל וכנ"ל, וא"כ גדלה צעקתו וטענתו חזקה מדוע הגיע לחלקו שיהי' הוא העני, ומה ראו על ככה כו', ולכן תפלתו קודמת להיות בא בטענה חזקה כנ"ל, ולהיות כי לפ"ד הנכון עמו, והאמת כן הוא, והעניות שלו הוא מחמת שבסדר השתלשלות צ"ל כן ולא בחטאו בא, לכן יותר יכאב לבו מדוע הגיע לו ככה, ועי"ז יוכל לבוא יותר לבחי' המיצר להיות צעק לבם אל הוי' בבחי' רצון פשוט, ועי"ז תפלתו קודמת. ועמ"ש בד"ה ציון במשפט מענין ה' בצר פקדוך צקון לחש מוסרך למו, ממ"ש בזהר בשלח אימת מוסרך למו בשעתא דפקיד לון קובי"ה ברצועה, וחמו ימא סעיר וגלגלוהי זקפין ומאחוריהם פרעה ואבני גירין ובלסטרין כדין ויצעקו אל ה'. וזהו תפלה לעני כי יעטוף, יעטוף הוא ל' עטופים, ובהעטיפ הצאן, והיינו שמתעטף א"ע מחמת שהוא מיצר לו עד שאין מקום לו כלל. והנה כתיב כי רוח מלפני יעטוף, ופרש"י שהוא ע"ד תפלה לעני כי יעטוף, והיינו כי רוח קאי על נשמות שיהי' כל א' בבחי' יעטוף דהיינו בבחי' רצון פשוט שהוא בחי' עני כמשי"ת כו'.

ובעבודה בנפש האדם הנה ארז"ל כל המנבל א"ע הקב"ה מגביהו, והיינו כשהוא מנבל א"ע להתמרמר על ריחוקו מה' אחד כי ידע אינש בנפשו עוצם ריחוקו מה', והיינו כשמתבונן איך שירדה נפשו האלקית פלאים להתלבש בגוף ונה"ב, שמתחלה היתה עומדת באהוי"ר כמ"ש חי ה' אשר עמדתי לפניו, שהיתה עומדת באהוי"ר ודבוקה בה' אחד, וגם נפשו הבהמי' נלקחה מפני שור שבמרכבה שגם הם עומדים ברום עולם ומשמיעים ביראה, ואומרים קדוש וברוך, וכאשר מתלבשת הנשמה בגוף ונה"ב הנה לא די מה שהיא עצמה איננה חפיצה ליכלל בה' אחד, הנה היא מקררת גם הנה"א שיומשך אחר תענוגים גשמי' ולשכוח על ה' אחד ממכ"ע וסוכ"ע. וזהו שאומרים בתפלה סלח לנו כי חטאנו, דלכאורה צ"ל מפני מה

נשמות שיהי' . . . בבחי' יעטוף: זיל רשיי עה"פ (ישעי' נז, טז): כי רוח מלפני יעטוף כאשר רוח האדם שהוא מלפני שניתן בו מאתי יעטוף [את האדם] יודה ויכנע על מעלו. עיי"ש עוד. [הובא בד"ה תפלה לעני באה"ת דרושים לר"ה שם].
ארז"ל כל המנבל א"ע הקב"ה מגביהו: ראה ברכות סג, ב: כל המנבל עצמו על דברי תורה סופו להתנשא. ובעירובין יג, ב: כל המשפיל עצמו הקב"ה מגביהו. [הובאו בד"ה ארשב"ג תר"צ שם].
וזהו שאומרי' בתפלה סלח לנו . . . מפני מה אומרים זה בשמו"ע: בהבא לקמן ראה לקו"ת

ועמ"ש בד"ה ציון במשפט: אוה"ת ויצא רטז, סע"א"ב. דברים ע' מא"ב. שם (כרך ו) ע' בתרה. נ"ך (כרך ג) ע' אקצד.
וזהו תפלה לעני כי יעטוף . . . שמתעטף א"ע מחמת שהוא מיצר לו: ראה בבאיור יותר בד"ה ארשב"ג תר"צ שם: דיעטוף הוא כיסוי והלבשה כו' שהעני עטוף ר"ל ביסורים וצער כו' עד שאין לו מקום כלל. ובד"ה תפלה לעני באה"ת דרושים לר"ה שם ע' א"שצז: שצרת הרעבון מלבשת לבו ומוחו כ"כ עד שא"א לו להתלבש במח' אחרת.
כי רוח מלפני יעטוף ופרש"י . . . רוח קאי על

לתודה. וש"נ.

ופי' מאין ליש שהרי ממך הכל כתיב: בהבא לקמן עד סוף הפיסקא ראה בארוכה סה"מ תרכ"ז ע' שסד ואילך. וש"נ. לעיל ד"ה מזמור לתודה. ועוד.

אך הפי' מאין ליש: ראה ד"ה תפלה לעני באה"ת דרושים לר"ה שם ע' א"תא: „בהדרוש תקעו [בלקו"ת הנסמן לעיל בתחילת המאמר] פי' יש מאין באופן אחר". עיי"ש. אוה"ת מסעי (כרך ו) ע' א"תקנט. ובמקומות שנשמנו בהערות שלפנ"ז.

דהנה כתיב כי שמש ומגן הוי' אלקים: בהבא לקמן ראה שעהויה"א פ"ד. רשימות הצי"צ לתהלים (יהל אור) ע' ש ואילך. וראה גם לעיל ד"ה ארעיק אשריכם ישראל.

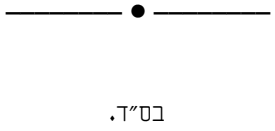
שהשמש צריך למגן ונרתק וכמ"ש לשמש שם אוהל בהם: ראה רשימות הצי"צ לתהלים שם ע' שא. סה"מ תרל"ג ח"א ס"ע טו. וש"נ. ועי' פא.

בד"ה מהיכן זכו ישראל לק"ש: סה"מ תרכ"ז ס"ע שפד"ה.

דהנה כתיב כי אל דעות הוי' . . . ד"ע וד"ת: בהבא לקמן ראה בארוכה לעיל ד"ה מזמור

מ"ש כי ידין ה' עמו ועל עבדיו יתנחם, ופי' כי ידין ה' עמו היינו מה שנאמר בדור המבול לא ידון רוחי, אבל עמו ידין ה' שיהי' מאיר בחי' רוח, כי א"א לומר שידין ה' עמו היינו כמשמעו, שהרי נאמר ועל עבדיו יתנחם (ומחמת זה ת"א וכן ת"י בהאזינו וכן פרש"י בתילים סי' קל"ו כי ידין ה' דין עמו) אלא ע"כ מה שנאמר כי ידין ה' עמו היינו שיהי' ידין רוחו מה שנאמר בדור המבול לא ידון רוחי, אבל ע"י אם ישים אליו לבו ידון רוחי, וזהו כי רוח מלפני יעטוף שיהי' בבחי' הטפה והזלה מלמעלה בחי' רוח כו' שהוא בחי' סוכ"ע.

וְזָהוּ מ"ש תפלה לעני כי יעטוף דהיינו שע"י הטפה והתפלה לעני עי"ז כי יעטוף דהיינו שע"י נמשך בחי' רוח שהוא בחי' סוכ"ע, והיינו לפי שתפלת העני מגיע למעלה בבחי' סוכ"ע. ולזה אמר דהע"ה ע"ע כי עני ואביון אני כו' לפי שתפלת העני הוא בחי' גבוה מאד, ונמצא הגם כי קרא עצמו חסיד מ"מ קרא עצמו עני ג"כ וכנ"ל בענין אדם ובהמה בני אדם שהם ערומים בדעת כאדם ומשימים עצמם כבהמה, ונמצא יש לו ב' המעלות של עשיר ועני. ומה שנת"ל בענין תפלת העני והעשיר ששניהם שוים זהו ע"ד שיהי' לע"ל זו"נ שוין בקומתו, ועד"ז עכשיו תפלתם שוין. ולפי מ"ש שתפלת העני קדמה, זהו מפני שבטענתו הנכון עמו כנ"ל וגם שהוא ממשיך מבחי' סוכ"ע, וזהו יאה עניותא לישראל כו' לפי שע"י נמשך כי ידין ה' עמו, וזהו ענין שנקראו ישראל עם עני וכמ"ש ואת עם עני תושיע כו', תושיע בחי' שע"ה נהורין.

וא"ו) ומעתה י"ל מה שר"ה צ"ל בבחי' רשה בתחלתה, והענין הוא דהנה ארז"ל בך"ה באלול נבה"ע וביום ששי נברא אדה"ר, ור"ה עושין ביום שנברא אדה"ר, וידוע הקושיא למה אין עושין ר"ה בתחלת הבריאה דהיינו בך"ה באלול שנבה"ע. אך הענין הוא דהנה ארז"ל בתחלה עלה במח' לברוא את העולם במדה"ד ראה שאין העולם מתקיים שיתף עמו מדה"ר, וזהו שבתחלת הבריאה לא נאמר כ"א שם אלקים, בראשית ברא אלקים, ואח"כ נאמר ביום עשות הוי' אלקים ארץ ושמים, והיינו לפי שבתחלת הבריאה עלה במח' לברוא העולם במדה"ד, והנה ש' אלקים הוא מדה"ד וצמצום, אך ראה שאין העולם מתקיים שיתף עמו מדה"ר

ומעתה י"ל . . . ארז"ל בך"ה באלול נבה"ע : ומעתה י"ל . . . בך"ה באלול נבה"ע: הבא מאמר זה הוא בהמשך לד"ה תקעו בחודש הנדפס לקמן (פרקים ו-ח) ראה ד"ה תקעו בחודש בלקו"ת לעיל. וראה בהנסמן שם לכללות המאמר. דרושים לר"ה שם נד, סע"ד ואילך.

אומרים זה בשמו"ע, שהי' מהנכון לומר כן קודם התפלה שקודם שיתחיל להתפלל יתודה על חטאותיו. אך הענין הוא דהנה קודם התפלה דרך איש ישר בעיניו שמאחר שאינו עושה עבירה בפו"מ ומקיים ג"כ מצות הרי הוא בעיני עצמו נחשב לצדיק גמור, אבל ע"י התפלה כשמתחיל תחלה הודו לה' קראו בשמו שמתחיל להודות הגם כי איננו מביין שכן הוא, ואח"כ ע"י פסוד"ז שמזמר עריצים ומכרית כל החוחים והקוצים אז אח"כ בברכת ק"ש כשמתבונן בשרשו ומקורו איך שגם שרש ומקור הנה"ב ג"כ בטל לאלקות, שע"י מתעורר בנפשו הבהמית ג"כ בחי' ביטול ולכה"פ שלא תעכב את נפשו האלקי, אז יוכל למס"נ בק"ש בה' אחד, ואחרי אשר פועל ישועות בנפשו שיוכל לבוא לידי רצון פשוט ליכלל בה' אחד הסוכ"ע אזי רואה איך שהוא רחוק מאלקות בתכלית לכן אומר סלח לנו כי חטאנו, משא"כ קודם התפלה. והנה כשמתבונן בכ"ז יתמרמר לבו ונפשו בקרבו על עוצם ריחוקו מה' אחד, אזי הוא נבזה בעיניו נמאס ומשפיל א"ע מאד עד קצה האחרון ממש, ולזה ארז"ל כל המנבל א"ע הקב"ה מגביהו פי' כשמשפיל א"ע עד קצה האחרון הקב"ה שהוא סוכ"ע שאין בו מעלה ומטה מגביהו, וע' מענין זה בד"ה לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו, ובד"ה וירא ישראל שלא נדפס, ונמצא כי ע"י העוני שמתבונן איך שהוא רחוק מאלקות שכמו העני ביתו ריקם מכל כך הוא ריקם מבחי' המשכת אלקות בנפשו, וע"י שפלות ומרירות זו הקב"ה שהוא סוכ"ע מגביהו, נמצא כי ע"י העוני בא לבחי' סוכ"ע כו'.

ה) והנה י"ל עוד יעטוף הוא לשון הטפה והזלה מלמעלמ"ט כו', והענין הוא דהנה כתיב אם ישים אליו לבו רוחו ונשמתו אליו יאסוף, מלמעלה למטה, דהיינו כמו שלמטה בנפש האדם יש נר"נ, כך למעלה יש נפש רוח ונשמה, וכמ"ש נשבע ה' בנפשו, נפש הוא בחי' ממכ"ע שמחי' את העולמות וכמ"ש והר סיני עש"ן ר"ת עולם שנה נפש, שנפש היא חיות העולמות שהוא בחי' ממכ"ע כי הדם הוא הנפש, ורוח הוא בחי' סוכ"ע, וזהו מ"ש בדור המבול לא ידון רוחי באדם לעולם, לפי שקודם דור המבול הי' מאיר בחי' רוח ולכך הי' בהם אריכות ימים שהיו חיים קרוב לאלף שנה, אך אחר חטא דור המבול נאמר לא ידון רוחי שהוא בחי' סוכ"ע והיו ימיו מאה ועשרים שנה לפי שאינו מאיר בחי' רוח רק בחי' נפש, והנה מה שאינו מאיר בחי' רוח זהו כשלא יש בחי' העלאה בבחי' רצון פשוט ממטה למעלה, ואז אינו מאיר מלמעלה ג"כ בחי' רוח, אבל אם ישים אליו לבו מלמלמ"ע בחי' רצון פשוט, אז נמשך מלמעלה ג"כ בחי' רוח, אם ישים אליו לבו רוחו ונשמתו אליו יאסוף. וזהו

בהעלותך ל, ב. תצא לא, סע"ב. דרושים לשבת ע' תלה. וע' תסג [והוא דרוש אדה"ז מש"פ בשלה שובה סה, ג. סה"מ תרכ"ז ע' רנ"א. לעיל ד"ה תקס"ד בתוס' הגהות מהצ"צ]. וראה גם סידור עם וידבר גוי' זאת חוקת. דא"ח לא, רע"א. סה"מ תרכ"ז שם ע' רנא. וכמ"ש והר סיני עש"ן ר"ת עולם שנה נפש: ראה בארוכה סה"מ תרכ"ז ע' צט"ק. וש"נ. תרל"ח ת"ת. ע' כ. וש"נ. וע' מג. וש"נ. ובד"ה וירא ישראל שלא נדפס: אוה"ת בשלה